

Укладачі:

Коваленко М.В., к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту

Сазонова Т.О., к.е.н. доцент, доцент кафедри менеджменту

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності підприємств» складена відповідно до освітньо-професійної програми Менеджмент підприємств спеціальності 073 Менеджмент.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є сукупність господарських, економічних, правових, фінансових відносин у сфері економічної діяльності між підприємствами України – суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та суб'єктами інших країн.

Міждисциплінарні зв'язки: тісно пов'язана з дисциплінами «Маркетинг», «Стратегічне управління підприємством», «Конкурентоспроможність підприємства», «Економіка підприємства», «Мікроекономіка», «Менеджмент», які вивчалися раніше.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності підприємств» є засвоєння теоретичних основ зовнішньоекономічної діяльності, формування у майбутніх фахівців знань щодо процесу і методів реалізації зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД); набуття системних знань і навичок щодо забезпечення економічної ефективності і доцільності ЗЕД в різних сферах діяльності.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності підприємств» полягає в: формування розуміння сутності та специфіки механізму функціонування ЗЕД в Україні на сучасному етапі.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми у здобувачів вищої освіти має бути сформовані наступні елементи компетентності:

Компетентності:

загальні:

- здатність здійснювати усну і письмову комунікацію професійного спрямування державною та іноземною мовами;
- здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями;
- цінування та повага до різноманітності та мультикультурності, здатність працювати у міжнародному контексті.

фахові:

- здатність аналізувати результати діяльності організації, зіставляти їх з факторами впливу зовнішнього та внутрішнього середовища, визначати перспективи розвитку організації, в т.ч. у зовнішньоекономічній площині;

- здатність створювати та організовувати ефективні комунікації в процесі управління.

програмні результати навчання:

- демонструвати знання теорій, методів і функцій менеджменту, сучасних концепцій лідерства;
- демонструвати навички виявлення проблеми та обґрунтування управлінських рішень;
- демонструвати здатність діяти соціальновідповідально та громадсько- та правосвідомо на основі етичних міркувань (мотивів), повагу до різноманітності та між культурності.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 165 годин/5,5 кредитів ЄКТС.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Тема 1. Методологічні основи менеджменту зовнішньоекономічної діяльності підприємств та основні теорії управління ЗЕД

Зміст, завдання та структура навчального курсу «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності аграрних підприємств», його теоретичні та методологічні основи, зв'язок із спеціальними дисциплінами, що формують систему економічних знань майбутнього фахівця.

Сутність та зміст зовнішньоекономічної діяльності. Поняття «зовнішньоекономічна діяльність». Основні фактори появи зовнішньоекономічних зв'язків. Основні поняття менеджменту ЗЕД.

Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності. Фізичні особи. Юридичні особи. Об'єднання фізичних, юридичних, а також фізичних і юридичних осіб, які не є юридичними особами. Структурні одиниці іноземних суб'єктів господарської діяльності. Резиденти України. Нерезиденти України. Національні суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності. Іноземні суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності. Процедура державної реєстрації суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності.

Види зовнішньоекономічної діяльності.

Теорії управління зовнішньоекономічною діяльністю. Основні етапи еволюції поглядів на зовнішньоекономічну діяльність. Меркантилізм. Теорія абсолютних переваг А. Смітта. Теорія порівняльних переваг Д. Рікардо. Теорія міжнародної вартості Дж. Ст. Мілля. Теорія Хекшера-Оліна. Парадокс Леонтьєва. Кейнсіанство. Монетаризм. Теорія зовнішньоторговельного мультиплікатора.

Тема 2. Регулювання зовнішньоекономічної діяльності

Сутність регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Мета регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Основні принципи регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні: принцип суверенітету народу України у здійсненні зовнішньоекономічної діяльності; принцип свободи зовнішньоекономічного підприємництва; принцип юридичної рівності і недискримінації; принцип верховенства закону; принцип захисту інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності; принцип еквівалентності обміну.

Заходи, що спрямовані на розвиток зовнішньоекономічної діяльності.

Національні органи регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Повноваження Верховної Ради України. Повноваження Президента України. Повноваження Кабінету Міністрів. Повноваження Національного банку України. Повноваження Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. Повноваження Державної митної служби України. Повноваження Антимонопольного комітету України. Повноваження Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі. Повноваження органів місцевого самоврядування. Повноваження організацій (об'єднань) координаційного типу. Повноваження Торгово-промислової палати України. Повноваження Міжнародного комерційного арбітражного суду. Повноваження Морської арбітражної Комісії.

Міжнародні органи регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Поняття міжнародних органів регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Склад міжнародних органів регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Методи регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Тарифні (економічні) методи регулювання; нетарифні (організаційно-адміністративні) методи регулювання.

Тема 3. Поняття та види комерційних операцій, особливості здійснення зовнішньоторговельних операцій

Зміст комерційних операцій та їх різновиди. Операції купівлі-продажу товарів у матеріально-речовій формі. Операції купівлі-продажу послуг. Операції купівлі-продажу послуг, що забезпечують процес просування товару. Операції купівлі-продажу результатів творчої діяльності.

Характерні особливості реалізації комерційних операцій. Прямий метод (direct), або прямий продаж. Непрямий, або посередницький (agency), метод. Зміст торговельного посередництва. Види торгово-посередницьких операцій. Види торгових фірм. Комісійні фірми. Експортно-імпорتنі операції. Реекспортні та реімпорتنі операції.

Міжнародні орендні операції. Суть орендної операції. Види орендних операцій в системі ЗЕД.

Тема 4. Організація діяльності міжнародних товарних ринків

Міжнародні товарні біржі. Поняття «міжнародної товарної біржі». Особливості діяльності міжнародної товарної біржі. Важливі аспекти діяльності біржі. Техніка біржових операцій. Види біржових угод на товарній біржі.

Міжнародні товарні аукціони. Поняття «міжнародної товарної аукціони». Основні види аукціонів. Практика проведення аукціонів. Техніка операцій на аукціонах. Підготовка аукціону. Огляд товару. Аукціонний торг. Оформлення угоди.

Торги. Поняття «міжнародної торгів». Види торгів. Значення торгів. Організація торгів

Міжнародні ярмарки та виставки. Поняття «міжнародної ярмарки» та її значення. Поняття «міжнародної виставки» та її значення. Організація міжнародних ярмарків і виставок.

Тема 5. Організація та управління зовнішньоекономічною діяльністю в підприємстві

Форми та принципи організації зовнішньоекономічної служби підприємства. Умови доцільності створення зовнішньоекономічних служб на підприємстві. Функції зовнішньоекономічних служб на підприємстві. Умови доцільності створення відділу зовнішньоекономічних зв'язків. Головні завдання відділу зовнішньоекономічних зв'язків. Умови доцільності створення зовнішньоторговельної фірми. Головні завдання зовнішньоторговельної фірми.

Планування стратегії фірми як засіб управління зовнішньоекономічною діяльністю. Стратегії проникнення на зовнішні ринки. Особливості стратегії малих фірм. Особливості стратегії середніх фірм. Особливості стратегії великих фірм.

Маркетингове дослідження зовнішнього ринку. Поняття та завдання маркетингового аналізу зовнішнього ринку.

Пошук, вибір та встановлення контакту із закордонним партнером. Способи, які може використовувати експортер. Способи, які може використовувати імпортер. Поняття офerti, замовлення, запиту.

Аналіз та проробка конкурентних матеріалів. Цілі проробки запитів та пропозицій. Перевірка платоспроможності майбутнього покупця.

Складання конкурентного листа та розрахунок експортних/ імпорتنих цін.

Тема 6. Ділове спілкування. Документальний супровід комерційних операцій

Поняття та особливості ділового спілкування. Діловий протокол.

Документи із забезпечення виробництва експортного товару. Документи з підготовки товару до відвантаження. Документи із забезпечення виробництва експортного товару. Документи з підготовки товару до відвантаження.

Комерційні документи. Поняття комерційних документів, їх призначення. Види комерційних документів.

Документи з платіжно-банківських операцій. Страхові документи.

Транспортні документи. Транспортно-експедиторські документи. Митні документи.

Тема 7. Поняття та види зовнішньоторговельних договорів. Їх місце та роль у ЗЕД підприємства

Поняття зовнішньоторговельних договорів та їх види. Значення зовнішньоторговельного договору при здійсненні ЗЕД. Основні підходи до оформлення зовнішньоторговельного контракту.

Структура та зміст зовнішньоторговельного контракту. Зміст розділів «Преамбула» та «Предмет контракту». Зміст розділів «Кількість» та «Якість». Зміст розділу «Базисні умови

поставки». Зміст розділу «Ціна та загальна сума контракту». Зміст розділу «Строк та дата поставки». Інші розділи контракту. Порядок реєстрації зовнішньоторговельного контракту.

Поняття реєстрації зовнішньоторговельного контракту. Документи необхідні для реєстрації зовнішньоторговельного контракту.

3. Рекомендована література

1. Багрова І.В. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств : [Підруч.] / [І.В. Багрова, Н.І. Редіна, В.Є Власик, О.О.Гетьман]. – К.: ЦНЛ, 2004. 580 с.
2. Внешнеэкономическая деятельность: Словарь-справочник (С. Ю. Кричевский и др.) – Мн.: Высшая школа, 1992. – 670 с.
3. Герасимчук А. А. Етика та етикет / А. А. Герасимчук, О. І. Тимошенко. – К. : ЄУ. – 2006. – 350 с.
4. Дроздова Г. М. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності підприємств : [навч. посіб. для студ. вузів] / Г. М. Дроздова. – К.: ЦУЛ, 2004. – 247 с.
5. Закон України "Про державну програму заохочення іноземних інвестицій в Україні" від 17.12.1993 р.
6. Закон України "Про єдиний митний тариф" від 5.02.1992 р.// Відомості Верховної Ради України, 1992. - №19, ст.259.
7. Закон України "Про єдиний митний тариф" від 5.02.1992 р.// Відомості Верховної Ради України, 1992. - №19, ст.259.
8. Закон України "Про зовнішньоекономічну діяльність" від 16.04.1991 р.// Відомості Верховної Ради України, 1991 – №29
9. Закон України "Про іноземні інвестиції", Відомості Верховної Ради України 1992 р. – №29
10. Калашник Г. М. Вступ до дипломатичного протоколу та ділового етикету : навч. посібник / Калашник Г. М. – К. : Знання, 2007. – 143 с.
11. Козик В. В. Міжнародні економічні відносини : [Навч. посіб.] / Козик В. В., Панкова Л. А., Даниленко Н. Б.– К.: Знання-Прес, 2002. – 277 с.
12. Кредісов А.І. Управління ЗЕД: [підручник] / А.І. Кредісов. – К: Віра, 2002. – 552 с.
13. Кредісов А.І. Управління ЗЕД: [підручник] / А.І. Кредісов. – К: Віра, 1999. – 445 с.
14. Менеджмент зовнішньо-економічної діяльності : підруч. / [О. А. Кириченко, Є. Г. Базовкін, С. А. Єрохін та ін.] ; за ред О. А. Кириченка. – 2-ге вид., переробл. і доп. – К. : Знання, 2008. – 518 с.
15. Михайлів З. В. Міжнародні кредитно-розрахункові відносини та валютні операції : Міжнародні кредитно-розрахункові відносини та валю / З. В. Михайлів, З. П. Гаталяк, Н. І. Горбаль ; Нац. ун-т "Львівська політехніка". – Л. : Львівська політехніка, 2004. – 244 с.
16. Прокушев Е.Ф. Внешнеэкономическая деятельность: [учеб. пособ.] / Е. Ф. Прокушев. – М: Маркетинг, 1999. – 307 с.
17. Рум'янцев А. П. Зовнішньоекономічна діяльність : навч. посіб. для студ. вузів / А. П Рум'янцев, Н. С. Рум'янцева ; М-во освіти і науки України. – К. : ЦНЛ, 2004. – 384 с.
18. Сухарський В.С. Управління ЗЕД : [навч. посіб.] – Тернопіль : Астон, 2001. – 278 с.